

OPRACOWANIE PYTANIA

Utopijny i realny obraz rzeczywistości. Omów zagadnienie na podstawie *Przedwiośnia* Stefana Żeromskiego. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Stefan Żeromski, *Przedwiośnie*

EPOKA

Dwudziestolecie międzywojenne

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1 O co tak naprawdę pyta komisja

Oś powieści to zderzenie utopii z rzeczywistością: mit szklanych domów, opowiadany Cezaremu przez ojca, rozbija się o realny obraz biednej, poranionej Polski. Pytanie wymaga konsekwentnej konfrontacji obu obrazów, a nie omówienia samego mitu. Warto też zauważyć, że utopią okazuje się również rewolucja: Cezary widział w Baku, że zamiast sprawiedliwości przynosi chaos i przemoc, choć jej hasła brzmią pięknie.

utopia	Wizja idealnego świata, niemożliwa do urzeczywistnienia tu i teraz. W powieści to szklane domy, ale także obietnice rewolucji – komisja doceni, jeśli pokażesz obie.
realny obraz rzeczywistości	Polska widziana bez upiększeń: błoto miasteczka na granicy, nędza Chłodka, bierność Nawłoci, spory Warszawy. Każda przestrzeń to inny fragment prawdy o kraju.
obraz	Sposób pokazywania świata w utworze, nie sam świat. Warto zauważyć kontrast stylu: poetyckość opowieści ojca i brutalność opisów biedy.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Tezę, która od razu mówi, po co Żeromski zderza utopię z realnością i jaką rolę przypisuje marzeniu w naprawie państwa.
- ✓ Trzy-cztery zestawienia z powieści: szklane domy kontra miasteczko na granicy, hasła rewolucji kontra Baku, sielanka Nawłoci kontra nędza Chłodka, program Gajowca kontra obietnice komunistów.
- ✓ Kontekst historyczny lub literacki o utopii oraz wniosek o wymowie powieści jako ostrzeżenia i pytania, nie gotowej recepty.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Szklane domy: Seweryn Baryka w drodze do Polski opowiada synowi o kuzynie inżynierze, który nad Bałtykiem produkuje ze szkła tanie, higieniczne domy z ogrzewaniem i chłodzeniem, o wsi bez brudu i o Polsce jako kraju sprawiedliwości. Utopia w czystej postaci – opowiedziana pięknym, natchnionym językiem, bez jednego konkretnego, jak ją zrealizować.
- Miasteczko na granicy: po śmierci ojca Cezary wjeżdża do Polski i widzi błoto, walące się domy, obdartych ludzi; pyta w myślach, gdzie są szklane domy. Pierwsza konfrontacja utopii z realnością – rozczarowanie, które staje się miarą wszystkich późniejszych ocen.
- Rewolucja w Baku: hasła wolności i sprawiedliwości, którymi Cezary się upaja, kończą się głodem, aresztowaniem i śmiercią matki oraz rzezią ormiańsko-tatarską, której ofiary bohater grzebie. Druga utopia i jej realny koszt – Żeromski pokazuje, że piękna idea bez hamulców zamienia się w przemoc.
- Nawłoc i Chłodek: dwór Wielosławskich to sielanka jedzenia, polowań i flirtów, ale w sąsiednim Chłodku komornicy głodują, a starzy umierają z zimna. Realny obraz kraju w dwóch odstępach – beztroska jednych i nędza drugich, które utopia szklanych domów miała znieść.
- Spór Gajowca z komunistami: Gajowiec broni powolnych reform i wierzy w państwo, komuniści obiecują raj po obaleniu burżuazji; Cezary na zebraniu odpowiada, że wyniszczona klasa robotnicza nie zbuduje nowego świata. Realizm kontra utopia w wersji politycznej – żadna strona nie ma pełnej racji.
- Rozmowa o wielkiej idei (opcjonalnie): Cezary mówi Gajowcowi, że Polsce trzeba wielkiej idei, która porwie ludzi, bo same reformy nie wystarczą wobec nędzy mas. Ślad, że utopia jest potrzebna – jako energia, nie jako plan.

HISTORYCZNY

POLECANY

Trudna odbudowa niepodległej Polski po 1918 roku (scalanie dzielnic, bieda, podziały społeczne)

Odrodzone państwo musiało połączyć trzy odmienne dzielnice pozaborowe, wprowadzić wspólną walutę i prawo, przetrwać wojnę 1920 roku i zmierzyć się z nędzą wsi oraz robotników. Ten realny obraz tłumaczy rozczarowanie Cezarego i pokazuje, że szklane domy były utopią nie z winy marzenia, lecz z powodu skali problemów.

LITERACKI

Rok 1984, George Orwell

Rewolucja, która obiecywała wolność i równość, stworzyła w Oceanii państwo totalnego nadzoru, kłamstwa i terroru; utopia zamieniła się w antyutopię. Rozwinięcie tego, co Cezary zobaczył w Baku – literatura XX wieku pokazuje, że utopia wprowadzana siłą kończy się odwrotnością obietnic.

FILOZOFICZNY

Utopia Tomasa Morusa (1516) jako źródło pojęcia

Morus opisał idealną wyspę Utopię, której nazwa znaczy „miejsce, którego nie ma”, i od niego pochodzi pojęcie utopii jako wizji pięknej, lecz nierealnej. Kontekst pozwala nazwać szklane domy właściwym terminem i pokazać, że Żeromski świadomie sięga po tradycję marzeń o idealnym państwie, aby je skonfrontować z polską rzeczywistością.

3 Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: Żeromski konfrontuje utopijne wizje z realiami młodego państwa, by zapytać, która droga naprawy Polski jest prawdziwa.
- 2 Mit szklanych domów – piękna utopia ojca i brutalne rozczarowanie Cezarego realną Polską.
- 3 Rewolucja jako druga utopia: doświadczenie Baku pokazuje przepaść między hasłami a przemocą.
- 4 Realny obraz kraju: kontrast Nawłoci i Chłodka oraz spór Gajowca z komunistami o przyszłość państwa.
- 5 Kontekst historyczny: trudna odbudowa niepodległej Polski; wniosek – powieść jest ostrzeżeniem i pytaniem, nie gotową receptą.